

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 080 81 80
E: gp@zagovornik-rs.si

MINISTRSTVO ZA SOLIDARNO PRIHODNOST

E: gp.msp@gov.si

Številka: 0702-312/2023/19
Datum: 21. 8. 2024

Zadeva: **Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede izvajanja kriznih namestitev v praksi**

Spoštovani,

Zagovorniku načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je pobudnica opisala svojo izkušnjo, ko je brezdomni osebi na invalidskem vozičku, ki je bila po zdravstvenem posegu odpuščena iz zdravstvene oskrbe, poskušala urediti namestitev v Ljubljani. Obrnila se je na urgenco, CSD Ljubljana – Center in intervencijsko službo CSD, Policijo, Ministrstvo za zdravje ter Odbor za zdravstvo MOL, vendar ji niso mogli nikjer pomagati.

Zagovornik je po preučitvi zadeve ugotovil, da se vsi pristojni sicer zavedajo problematike in upajo, da bo namestitve gibalno oviranih brezdomcev rešena, ko bo Ljubljana dobila novo zavetišče za brezdomce. Ker pa je njegova izgradnja predvidena šele konec leta 2025, problem z namestitvijo gibalno oviranih brezdomnih oseb pa obstaja že sedaj, Zagovornik po preučitvi prejetih odgovorov pristojnih deležnikov priporoča Ministrstvu za solidarno prihodnost:

Ministrstvo za solidarno prihodnost naj v skladu s 40a. členom Pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva, ki ureja krizno namestitev starejših oseb in odraslih oseb s posebnimi potrebami, domovom za starejše in posebnim socialnovarstvenim zavodom zagotovi zadostne kapacitete, da bodo v praksi lahko izvajali krizne namestitve gibalno oviranih brezdomcev oziroma upoštevali prošnje za nujni sprejem na podlagi zdravniškega mnenja in socialnega poročila centra za socialno delo, v katerem bo utemeljena nujnost sprejema.

Vljudno vas naprošamo, da nas v 30 dneh od prejema tega dopisa obvestite o upoštevanju priporočila.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Priloga:

- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika k priporočilu št. 0702-312/2023/19

Poslano:

- naslovniku (e-pošta),
- zbirka dok. gradiva

V vednost:

- Urad Predsednice republike (po e-pošti: gp.uprs@predsednica-slo.si)
- Državni zbor (po e-pošti: gp@dz-rs.si)
- Državni svet (po e-pošti: gp@ds-rs.si)
- Varuh človekovih pravic (po e-pošti: info@varuh-rs.si)
- CSD Ljubljana – Center (po e-pošti: gpcsd.ljcen@gov.si)
- Mestna občina Ljubljana (po e-pošti: glavna.pisarna@ljubljana.si)
- Ministrstvo za notranje zadeve (po e-pošti: gp.mnz@gov.si)
- UKC Ljubljana, Urad za pohvale in varstvo pacientovih pravic (po e-pošti: gdpr@kclj.si)
- Zavetišče za brezdomce Ljubljana (po e-pošti: Zavetisce.Lj@siol.net)
- Svet za invalide Republike Slovenije (po e-pošti: svetzainvalide-rs.mddsz@gov.si)
- Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije (po e-pošti: info@nsios.si)
- Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije (po e-pošti: info@zveza-slepih.si)
- Združenje gluhoslepih Slovenije DLAN (po e-pošti: info@gluhoslepi.si, zdruzenje.dlan@gmail.com)
- Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije (po e-pošti: info@zveza-gns.si)
- Združenje Gluhih Slovenije 14 11 (po e-pošti: zgs1411@gmail.com)
- Sonček - zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije (po e-pošti: zveza@soncek.org)
- YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa (po e-pošti: yhd-drustvo@yhd-drustvo.si)
- Inštitut RS za socialno varstvo (po e-pošti: irssv@siol.net)
- Skupnost centrov za socialno delo Slovenije (po e-pošti: info@scsd.si)
- Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice (po e-pošti: info@kraljiulice.org)
- Društvo Mozaik – za socialno vključenost (po e-pošti: info@mozaik-drustvo.si)
- Zavetišče za brezdomne uživalce nedovoljenih drog (Šent - Slovensko združenje za duševno zdravje) po (e-pošti: info@sent.si)

**UTEMELJITEV STROKOVNE SLUŽBE ZAGOVORNIKA K PRIPOROČILU
ŠT. 0702-312/2023/19**

Zagovornik načela enakosti Ministrstvu za solidarno prihodnost skladno z drugo alinejo 21. člena ZVarD priporoča, naj v skladu s 40a. členom Pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva, ki ureja krizno namestitev starejših oseb in odraslih oseb s posebnimi potrebami, domovom za starejše in posebnim socialnovarstvenim zavodom na območju cele države zagotovi zadostne kapacitete, da bodo v praksi lahko izvajali krizne namestitve gibalno oviranih brezdomcev oziroma upoštevali prošnje za nujni sprejem na podlagi zdravniškega mnenja in socialnega poročila centra za socialno delo, v katerem bo utemeljena nujnost sprejema.

Zagovornik je prejel dopis posameznice (v nadaljevanju: pobudnica), v katerem je opisala svojo izkušnjo, ko je v bližini ljubljanske urgence v večernih urah srečala gibalno ovirano brezdomno osebo na invalidskem vozičku (v nadaljevanju: brezdomna oseba), ki so ji zaradi sladkorne bolezni odrezali prste na nogah in je bila v bolečinah, poleg tega pa tudi premražena in premočena, ker je deževalo. Pobudnica je obsežno opisala, na koga vse se je obrnila (urgenca, CSD in intervencijska služba CSD, Policija, Ministrstvo za zdravje ter mestni odbor za zdravstvo), da bi zagotovila prenočišče tej osebi, vendar ji niso mogli nikjer pomagati. V zavetišču ni bilo prostora, poleg tega pa v zavetišču tudi ni pogojev za gibalno ovirano in bolno osebo. Na urgenci so ji povedali, da je ta oseba pri njih že bila in da ne more ostati, kljub temu so ji na njeno vztrajanje naredili nego, nato pa jo odpustili iz oskrbe. Intervencijska služba CSD, ki se odziva samo na klice policije, ji je pisno pojasnila, da se je v nujnih primerih treba obrniti na policijo. Policistki, ki sta se odzvali na pobudničin klic, sta prišli in si zapisali podatke brezdomne osebe, nato pa odšli. Na ministrstvu za zdravje so obljubili, da bodo sklicali konferenco o brezdomstvu. Na CSD so ji še svetovali, naj se obrne še na odbor za zdravstvo Mestne občine Ljubljana (MOL), od katerega je nato dobila sporočilo, da se bodo težave nemočnih ljudi rešile z izgradnjo zavetišča, predvidoma konec leta 2025.

Kot je razumeti iz dopisa pobudnice, se je situacija sčasoma razrešila tako, da je vodja Zavetišča za brezdomce Ljubljana tej osebi našla prostor pri Skupnosti Vincencijeva zveza dobrote. Pobudnica je navedla, da se je v krogu prelaganja odgovornosti od ene institucije do druge izgubila sočutnost in človečnost, zato je Zagovornika prosila za posredovanje, da najde institucijo, ki bo v nočnem in dnevnem času poskrbela za nego, zdravje in varstvo nemočnih ter da jih ne bo odpuščala na cesto.

Zagovornik je na podlagi navedb iz pobude preučil ureditev ter na navedene deležnike naslovil poizvedbe.

CSD Ljubljana -Center je na vprašanji glede ustreznega ravnanja v primeru zaznave primera brezdomne invalidne osebe, ki potrebuje tudi zdravstveno oskrbo, in namestitve takšnih oseb v domovih za starejše ter kritjem stroškov za tako nastanitev in oskrbo odgovoril, da so s problematiko dobro seznanjeni. Zavetišče za brezdomce v Ljubljani je prepogosto polno zasedeno in vseh oseb, ki bi potrebovale prenočišče, ne morejo sprejeti. Prav tako trenutna stavba zavetišča ni prilagojena za sprejem oseb na invalidskem vozičku in drugih težje gibalno oviranih oseb. V zavetišču nista zagotovljeni nega in zdravstvena oskrba, saj se predvideva, da so uporabniki/ce zmožni/e samostojnega bivanja v bivalnem delu zavetišča. Pojasnili so, da skušajo strokovni delavci vedno iskati pomoč znotraj celotne mreže programov, kar pomeni, da se povezujejo z zdravstvom in preverjajo možnosti nastanitve v negovalnih oddelkih bolnišnic ali pa možnost namestitve v drug ustrezen oddelek znotraj zdravstva, pri čemer vzporedno preverjajo možnost (krizne) namestitve v institucionalno varstvo. V odgovoru so prav tako opozorili na nedopustno stisko zaradi trenutno bistveno omejenega dostopa do potrebnih storitev institucionalnega varstva in storitve pomoči na domu, ter poudarili, da na to problematiko tudi sami opozarjajo resorno ministrstvo že več let. Ker zaradi preobremenjenosti in prezasedenosti prej omenjene možnosti namestitve pogosto niso na voljo, se strokovni delavci še bolj pogosto obračajo na nevladne organizacije, kot so Kralji Ulice, Šent, Altra, Slovenska filantropija, Skupnost Vincencijeva zveza dobrote in druge. Navedli so, da naj bi bila težava odpravljena z izgradnjo novega zavetišča za brezdomce v Ljubljani, ki bo predvidoma zgrajeno do konca leta 2025.

V odgovoru so pojasnili tudi, da glede plačila institucionalnega varstva ne opažajo težav, saj so osebe, ki lastnih prihodkov nimajo, upravičene do oprostitve plačila socialnovarstvenih storitev, prav tako pa se jim ob namestitvi pomaga tudi z izredno denarno pomočjo in občinsko denarno pomočjo, s katero lahko krijejo nekatere nujne stroške, ki nastanejo ob sprejemu v institucionalno varstvo.

Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana (JSS MOL) je v odgovoru navedel, da so ključne aktivnosti MOL na področju brezdomstva usmerjene v njegovo preprečevanje. S tem namenom JSS MOL dodeljuje v najem neprofitna najemna stanovanja upravičencem po posameznih javnih razpisih, najemnikom z najhujšo socialno problematiko zagotavlja podporo in pomoč, da uspejo ohraniti varno najemno razmerje oziroma bivališče, ter zagotavlja bivalne enote neposredno ogroženim. Na vsakem javnem razpisu za dodelitev neprofitnih najemnih stanovanj je določen delež stanovanj namenjen osebam z oviranostmi, prav tako pa JSS MOL oddaja v najem stanovanja različnim vladnim in nevladnim organizacijam, izvajalkam storitev in programov za različne skupine prebivalstva, ki v najetih stanovanjih nastanijo svoje uporabnike in jim nudijo potrebno pomoč in podporo. Na JSS MOL so pojasnili, da v MOL namenjajo posebno pozornost brezdomnim in skrajno socialno izključenim osebam s podporo programom, ki so prilagojeni njihovim potrebam. Te programe večinoma izvajajo nevladne organizacije, ključna sredstva pa zagotavljata država in občina. Z izvajalci teh programov so v MOL ves čas v stiku za učinkovito odzivanje na potrebe brezdomnih v mestu.

Na Oddelku za zdravje in socialno varstvo Mestne uprave MOL so pojasnili, da naj bi bila težava dostopnosti zavetišč za brezdomce gibalno oviranim osebam v celoti odpravljena z novozgrajenim in vsem dostopnim centrom za brezdomce. Po njihovih informacijah pa naj bi bili manjše zavetišče Društva prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote in Zavetišče za brezdomne uživalce nedovoljenih drog združenja Šent že sedaj dostopni tudi gibalno oviranim.

Poizvedba, naslovljena na Univerzitetni klinični center Ljubljana (UKC LJ), je zajemala vprašanje, ali imajo v primeru, da brezdomna invalidna oseba potrebuje zdravstveno nego po določenem posegu, predvideno kakšno posebno ravnanje. V odgovoru so z Urada za pohvale in varstvo pacientovih pravic pojasnili, da si skupaj s Službo za socialne zadeve v UKC LJ prizadevajo takšnim pacientom pomagati čimbolj celostno in učinkovito ter da odklone zdravstvenih obravnav jemljejo skrajno resno. Pacientom, ki jim je bila zdravstvena obravnava odklonjena, najlažje učinkovito pomagajo, če so o tovrstnih odklonih seznanjeni in je pacient še v zdravstveni obravnavi v UKC LJ. Prav tako so navedli, da imajo na ravni UKC LJ sprejetih nekaj internih aktov, ki opredeljujejo postopanje zaposlenih v primerih, če brezdomna invalidna oseba potrebuje zdravstveno nego po določenem posegu, in protokol obveščanja. Te akte so tudi priložili k odgovoru na poizvedbo.

Policija je na vprašanje, kako ravnajo, če zaznajo primer brezdomne invalidne osebe, ki poleg tega potrebuje še zdravstveno oskrbo, odgovorila, da poleg ugotavljanja, ali je ranljiva oseba žrtev kakršnihkoli odklonskih ravnanj, policisti v primerih zaznanega suma, da se je oseba znašla v stiski, o tem nemudoma obvestijo pristojne zdravstvene ustanove, centre za socialno delo in zavetišča za brezdomce. V odgovoru so pojasnili, da policisti v okviru policijskega dela v skupnosti sodelujejo tudi z osebjem zavetišč za brezdomce in so s problematiko in tematiko brezdomstva dobro seznanjeni tako kot tudi s specifikami odnosov na tem področju.

V Zavetišču za brezdomce Ljubljana se na poizvedbo niso odzvali.

Zagovornik je po preučitvi Zakona o socialnem varstvu¹ (ZSV) in na njegovi podlagi sprejetega Pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva² (Pravilnik) ugotovil, da slednji natančneje ureja institut krizne namestitve starejših oseb in odraslih oseb s posebnimi potrebami. V 40a. členu določa, da domovi za starejše in posebni socialnovarstveni zavodi lahko krizno namestitev starejših oseb nudijo osebi, ki je starejša od 65 let oziroma odrasli osebi s posebnimi potrebami, v skladu s pravilnikom, ki ureja standarde in normative socialnovarstvenih storitev. Krizna namestitev se lahko izvede kadarkoli v dnevu na osnovi predhodnega telefonskega dogovora in traja do 21 dni. Po poteku tega obdobja se bivanje lahko nadaljuje v drugih oblikah institucionalnega varstva na podlagi sklenjenega dogovora med izvajalcem in upravičencem.

Kot izhaja iz odgovora CSD Ljubljana-Center, strokovni delavci CSD opažajo, da se krizne namestitve v praksi zaradi prezasedenosti ali premajhnih kadrovskih kapacitet ne izvajajo, na kar resorno ministrstvo opozarjajo že več let. Strokovni delavci sicer redno podajajo prošnje oziroma vloge za nujni sprejem z zdravniškim mnenjem in socialnim poročilom centra za socialno delo, v katerem je opisana

¹ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23 in 84/23 – ZDOsk-1.

² Uradni list RS, št. 38/04, 23/06, 42/07 in 4/14.

nujnost sprejema, a v praksi opažajo, da vse to nima večje teže, da bi bil osebam omogočen takojšnji sprejem.

To pomeni, da je določba pravilnika o zagotavljanju kriznih namestitev za starejše osebe in za odrasle s posebnimi potrebami mrtva črka na papirju, ki se v praksi vsaj v Ljubljani ne izvaja, čeprav potreba po tem očitno obstaja. Starost, zdravstveno stanje, družbeni položaj ter invalidnost so vse pravno varovane osebne okoliščine po ZVarD, na podlagi katerih posamezniki ne smejo biti slabše obravnavani. Kot je bilo v primeru, ki ga je opisala pobudnica, je imela oseba več osebnih okoliščin hkrati, saj je bila brezdomna, na invalidskem vozičku ter imela je potrebo po zdravstveni oskrbi in negi, pri čemer zaradi gibalne oviranosti ni mogla v zavetišče, ki zanjo ni dostopno. Zagovornik pozdravlja odločitev za izgradnjo novega vsem dostopnega zavetišča za brezdomce v Ljubljani, vendar pa je njegova izgradnja predvidena šele konec leta 2025. V vmesnem času bi država morala (povsod, ne le v Ljubljani) zagotavljati pogoje, da bi se v praksi lahko udeležila zgoraj navedena določba pravilnika. Možnost krizne namestitve za take primere, kot je opisani, je v normativni ureditvi že predvidena, le v praksi se zaradi različnih razlogov (prezasedenost, kadrovska podhranjenost itd.) ne izvaja. Po splošno dostopnih informacijah iz medijev glede pogojev za sprejem starostnikov v domove za starejše pa je razvidno, da razlogi za nezmožnost izvedbe kriznih namestitev na območju Ljubljane (prezasedenost, kadrovska podhranjenost itd.) najverjetneje niso podani le v Ljubljani, ampak gre bolj ali manj za splošno stanje na ravni cele države.

Zato Zagovornik Ministrstvu za solidarno prihodnost na podlagi druge alineje 21. člena ZVarD priporoča, naj v skladu s 40a. členom Pravilnika o postopkih pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva, ki ureja krizno namestitev starejših oseb in odraslih oseb s posebnimi potrebami, domovom za starejše in posebnim socialnovarstvenim zavodom na območju cele države zagotovi zadostne kapacitete, da bodo v praksi lahko izvajali krizne namestitve gibalno oviranih brezdomcev oziroma upoštevali prošnje za nujni sprejem na podlagi zdravniškega mnenja in socialnega poročila centra za socialno delo, v katerem bo utemeljena nujnost sprejema.